

Een bijkomend actiemiddel

Over het wetsvoorstel Van der Maelen

Michel Michiels

Directeur Sociale aangelegenheden Belgische Textielfederatie

Nu de 11.11.11-campagne alweer een tijdje achter de rug ligt en wij bijgevolg met z'n allen weer zonder scrupules onze joggingschoenen kunnen aantrekken - we hebben immers wat geld gestort, al dan niet fiscaal aftrekbaar, dus ons geweten is weer voor een jaartje gesust - dreigt de discussie over de fundamentele sociale rechten en vooral de ruim verspreide schending ervan, stil te vallen.

Het wetsvoorstel-Van der Maelen komt daarom op het goede moment. Het kan ertoe bijdragen dat de discussie over deze thematiek levendig wordt gehouden. Niet dat dit wetsvoorstel, als het wet wordt, het ultieme sluitstuk zal vormen van een hele reeks van initiatieven. Ik vermeld ondermeer de internationaal erkende IAO-normen, het debat over een eerlijker wereldhandel en de toepassing van zgn. sociale clausules, tot en met de gedragscodes die her en der tot stand komen. De illusie kan zelfs niet gewekt worden dat het wetsvoorstel ingrijpend zal inwerken op bijvoorbeeld de schrijnendste vormen van kinderarbeid in Azië of Zuid-Amerika.

De meest fundamentele normen die gepaard gaan met het verrichten van arbeid kregen reeds decennia geleden in de Internationale Arbeidsorganisatie een volwaardige erkenning door de opname ervan in Conventies. Het gros van die Conventies inzake het verbod op kinderarbeid, het verbod op gedwongen arbeid, het principe van de niet-discriminatie tijdens het werk, de vrijheid van vereniging en het recht op vrije onderhandeling werden bovendien door het overgrote deel van de lidstaten van de IAO ondertekend en opgenomen in de eigen wetgeving. Dat deze ratificaties op zich geen waarborg vormen voor het verdwijnen van de fenomenen die

juist door de Conventies aan de kaak worden gesteld, is maar al te duidelijk. De IAO beschikt trouwens over geen enkele macht, noch juridisch noch materieel, om de naleving van haar Conventies af te dwingen. De middelen van de IAO volstaan amper om de ergste misbruiken en de grofste inbreuken op die fundamentele sociale rechten via gedegen rapporten in de openbaarheid te brengen. Evoluties van recentere datum, zoals de verregaande globalisering van de economie, hebben er ongetwijfeld voor gezorgd dat fenomenen als kinderarbeid veeleer toenamen.

Recente pogingen om enige ethische principes op te nemen in de wereldhandel, om aldus tot eerlijkere handelsrelaties te komen (free and fair trade) bleven tot nog toe zonder succes. De opname van sociale clausules in handelsverdragen is nog lang niet aan de orde van de dag. Pogingen van sommige landen, waaronder het onze, om tijdens de eerste ministeriële conferentie van de nieuw opgerichte Wereldhandelsorganisatie het thema van de sociale normen aan te snijden, konden al bij al op weinig steun rekenen. Dat sommige voorstanders van de opname van sociale normen in handelsverdragen eveneens de afscherming van de eigen markt en de consolidatie van de eigen tewerkstelling voor ogen houden, is in deze context weinig relevant.

Gedragscodes hebben de discussie over het respecteren van sociale normen op het ondernemingsvlak gebracht. In steeds meer ondernemingen worden sociale gedragscodes ofwel onderhandeld, ofwel eenzijdig afgekondigd. Gedragscodes op sectoraal vlak kennen bij ons alsnog niet dergelijk succes (in tegenstelling tot in de Verenigde Staten). De recent ondertekende ge-

dragscode tussen de Europese sociale partners uit de kleding- en textielsectoren vormt hierop een bescheiden uitzondering.

Ik wil niet overdreven cynisch overkomen. Toch verdenk ik sommige ondernemingen ervan dat zij in zo'n gedragscodes handige verkoopargumenten of elementen in een marketingstrategie zien. Het nemen van té drastische maatregelen bij de vaststelling van inbreuken op de gedragscode kan trouwens ook averechtse gevolgen hebben. Zo lijkt het me bijvoorbeeld niet aangewezen zomaar productie-eenheden in bijvoorbeeld Zuid-Oost-Azië te sluiten, omdat er kinderarbeid wordt vastgesteld, zonder zich verder te bekommeren om die kinderen of de huisgezinnen waartoe zij behoren en voor wie hun arbeid dikwijls de enige bron van inkomsten is.

Niettegenstaande de kritische bedenkingen die ik heb opgesomd moet de opname van sociale clausules en het sluiten van gedragscodes verder aangemoedigd worden, opdat aldus morele maatstaven ingang zouden vinden in de internationale handel en economie.

Het wetsvoorstel-Van der Maelen, dat individuen in België wil vervolgen en straffen voor inbreuken op een reeks van fundamentele sociale rechten die zij in het buitenland zouden gepleegd hebben, kan dus beschouwd worden als een complementair actiemiddel in het streven naar een eerlijker internationaal handelsgebeuren en een rechtvaardiger wereld.

Indien de extraterritoriale toepassing van strafbepalingen m.b.t. inbreuken op de sociale grondrechten in ons land ooit van kracht wordt, dan zal daardoor geen drastisch einde komen aan de schending van die sociale rechten en normen in derde landen. Er kan zelfs niet verwacht worden dat het bestaan van een dergelijke wet aanleiding zal geven tot een imposante reeks van strafprocessen. De gebrekkige controle, het ontbreken van harde bewijzen enz., zijn nu eenmaal inherent aan dit soort inbreuken. Toch zullen testcases in toepassing van die wet (zelfs indien ze beperkt zijn in aantal) de gedachte en het debat rond een eerlijkere en ethischere economie gaande houden.